

Z LITERATURY

DOC. INŻ. ALOIS MESERA. **Stredoeuropejskie nizinne ludy II.** (Środkowo-europejskie łągi nizinne). Czechosłowacka Akademia Nauk Rolniczych. Państwowe Rolnicze Wydawnictwo. Praha 1958.

W drugim tomie (pierwszy tom tej pracy był zreferowany w „Sylwanie“, w nr 8/1959, str. 98–99) autor przedstawia lasy łąkowe z gospodarczego punktu widzenia, w szczególności od strony hodowlanej.

Na przykładzie lasów leśnictw Stražnice i Vesely na Morawach przedstawiono wyniki badań drzewostanów różnego wieku rosnących na różnych tarasach zalewowych. Przeprowadzone badania miały na celu opracowanie głównych zasad powstawania, odnawiania i pielęgnowania lasów łąkowych a również ustalenie wytycznych w sprawie ulepszenia sposobów gospodarowania.

Autor znany jest z prac dotyczących typów lasów czeskich i morawskich. W referowanej pracy również wskazuje na rolę typologii jako nauki pomocniczej dla hodowli, ochrony i urządzania lasu. Typologia leśna stanowi bowiem podstawę, na której można z pożytkiem budować naukowe zasady hodowli lasu w kierunku biologicznym i ekonomicznym. Toteż w pracy swojej autor podaje mapy typologiczne badanych obiektów i opisy fitosocjologiczne, które stanowiły podstawę do:

1) ustalenia składu gatunkowego w gospodarczych typach drzewostanów na różnych siedliskach,

2) opracowania podstawowych zabiegów techniczno-leśnych w poszczególnych jednostkach typologicznych,

3) określenia zdolności produkcyjnej gospodarczych typów drzewostanów albo ich kompletów złączonych w jedną grupę gospodarczą,

4) urządzenia gospodarstwa leśnego przestrzennego i czasowego uwzględnia-

jącego zarówno bliskie jak i perspektywiczne cele gospodarcze,

5) podziału lasu na stałe jednostki gospodarcze i obrachunkowe, a w pewnych warunkach również na jednostki gospodarczo-administracyjne.

Dla swych badań autor wykorzystał 24 powierzchnie próbne, które były założone w równomiernych drzewostanach pod względem składu gatunkowego na charakterystycznych siedliskach w wieku od 40 lat wzwyż i posiadające w swym składzie główne badane gatunki drzew, to jest jesion, dąb, topola, olsza i wiąz.

Główną podstawą do porównania produkcji określonego siedliska był ogólny średni przyrost. Poza tym były porównywane zapasy drzewostanów według klas wieku na siedliskach poszczególnych gatunków drzew. Analiza zapasu drzewnego sprzyjała prawidłowej ocenie roli gatunków drzew w wielogatunkowych drzewostanach i ich ekonomicznego znaczenia w gospodarstwie leśnym.

Wzrost i przyrost gatunków drzew w drzewostanach był badany na różnych siedliskach w celu sprawdzenia, czy obecnie rosnące drzewostany są odpowiednio pod względem składu gatunkowego, w granicach poszczególnych klas wieku oraz w celu zaobserwowania przebiegu odnowienia najważniejszych gatunków drzew w lasach łąkowych.

Odpowiednie materiały badawcze podane są w 21 tabelach i 26 diagramach. Liczne rysunki w tekście i zdjęcia fotograficzne ilustrują charakter drzewostanów na różnych siedliskach oraz przedstawiają drzewa o szczególnej jakości w drzewostanach różnego wieku i na różnych tarasach lasów łąkowych.

Szczególnie cenne jest ujęcie graficzne bonitacji wielu gatunków drzew w zależności od stopnia wilgotności i zasobności gleby.

Według tego ujęcia można wnioskować o tym, które gatunki drzew mogą mieć optymalne warunki wzrostu w konkretnych warunkach siedliskowych. Tego

rodzaju wnioski bardzo dobrze uzupełniają badania typologiczne lasu.

Autor szczegółowo opisał (na 87 str.) rozmieszczenie, ekologię i gospodarcze znaczenie poszczególnych gatunków drzew rosnących w lasach łęgowych. Gospodarczo ważne gatunki drzew autor omawia każdy oddzielnie, a pozostałe, występujące pojedynczo w drzewostanach łęgowych i krzewy, opisuje ogólnie. Opisy oparte są na wieloletnich obserwacjach, danych z literatury i na doświadczeniach przede wszystkim z środkowo-europejskich i zachodnio-europejskich lasów łęgowych.

Jakkolwiek omawiana praca ma głównie miejscowe znaczenie, gdyż oparta jest na badaniach lasów południowo-morawskich, to jednak można wyprowadzić z niej następujące ogólne wnioski ważne dla praktyki leśnej.

1. Przyrosty grubości i wysokości drzew leśnych są charakterystyczne dla fitocenoz poszczególnych stopni i tarasów zalewowych w lasach łęgowych. Gatunki panujące runa albo zespoły niektórych rodzajów roślin i synuzje runa leśnego stanowią, przy jednakowej technice leśnej, stosunkowo pewne wskaźniki bonitacji odpowiednich gatunków drzew oraz możliwości produkcyjnych pod względem ilości i jakości drewna tych gatunków.

2. Przyrost grubości drzew na różnych siedliskach zmienia się w o wiele szerszych granicach niż przyrost wysokości. Niezwykle duży przyrost grubości spotyka się w młodszych drzewostanach topoli euroamerykańskich oraz u dębowych przestoi co potwierdza, że dąb może dawać duży przyrost z prześwietlenia.

3. Wahania wielkości przyrostu u wszystkich gatunków drzew w różnych okresach wieku drzewostanu są tym większe, im bardziej są sprzyjające dla nich warunki wzrostu.

4. Stosunkowo równomiernie przyrasta jesion, dąb i wiązy na siedliskach tarasu porośniętego gatunkami o drewnie miękkim i twardym. Dostyc równomierny

przyrost ma także olsza na siedlisku tarasu porośniętego drzewostanami złożonymi z gatunków drzew o miękkim drewnie i tarasu przejściowego oraz części dolnej tarasu porośniętego gatunkami drzew o twardym drewnie, jeżeli w runie przeważają rośliny azotolubne.

5. Bonitacje młodszych drzewostanów według wysokości przeciętnych drzew większości gatunków są cokolwiek wyższe niż starsze drzewostany na tym samym siedlisku.

6. Porównanie przebiegu wzrostu wysokości i jego skali według klas wieku w drzewostanach różnych tarasów lasu łęgowego potwierdza w znacznym stopniu wynik badań typologicznych. Okazuje się, że można zupełnie dobrze organizować hodowlę lasu w lasach łęgowych na podstawie badań typologicznych.

7. Najbardziej stały przyrost wysokości oraz grubości ma do końca życia dąb. Również podobny przyrost, lecz niższy mają wiązy, w szczególności wiąz polny.

8. Wysokość drzew w lasach łęgowych prawie nie zależy od stopnia zwarcia. Dlatego wysokość drzew stanowi dobrą miarę porównawczą przy badaniach zależności między właściwościami siedlisk i fitocenoz a między wzrostem gatunków drzew.

Oba tomy stanowią zwarte dzieło, które ma na celu wyjaśnienie i ustalenie ważnych problemów dotyczących tych lasów. Stąd dzieło to jest bardzo aktualne nie tylko dla leśnictwa, ale przez możliwość przyczynienia się do zwiększenia produkcji drewna i dla gospodarstwa narodowego.

Tadeusz Włoczewski